

PREFÁCIO DOS *PRINCÍPIOS DA FILOSOFIA CARTESIANA*

LUÍS MEYER

**CANDIDO
LECTORI
S. P. D.
LUDOVICUS MEYER.**

Mathematicorum in Scientiis investigandis, ac tradendis Methodum, quâ nempe ex Definitionibus, Postulatis, atque Axiomatibus Conclusiones demonstrantur, optimam esse tutissimamque veritatis indagandæ, atque docendæ viam, omnium, qui supra vulgum sapere volunt, unanimis est sententia. Et quidem jure merito. Etenim, cùm omnis rei ignotæ certa, ac firma cognitio non, nisi ex certò præcognitis, hauriri, ac derivari queat, hæc necessario ab imo præstruenda erunt, tanquam stabile fundamentum, cui postmodùm; ne sponte subsidat, aut minimo impetu pessum eat, totum cognitionis humanæ ædificium superimponatur. Istius autem notæ esse, quæ passim Matheseos cultoribus nomine Definitionum, Postulatorum, atque Axiomatum venire solent, nemini dubium esse poterit, qui nobilem istam disciplinam a limine tantùm salutaverit. Definitiones enim nihil aliud sunt, quàm terminorum, atque nominum, quibus res tractandæ designantur, apertissimæ explicationes: Postulata autem, & Axiomata, seu communes animi Notiones adeò claræ, atque perspicuæ sunt Enunciationes, ut iis omnes, qui ipsa vocabula solummodò rectè intellexerint, assensum negare nequaquam possint.

Verumenimverò, quamvis hæc ita se habeant, nullas tamen, si Mathematicas excipias, ferè disciplinas eâ Methodo conscriptas reperies; sed aliâ toto pænè cælo ab hac diversâ, quâ nempe per Definitiones, & Divisiones, inter se continuò concatenatas, atque hinc inde quæstionibus, atque explicationibus intermixtas, totum absolvitur negotium. Judicant enim fermè omnes, ac etiamnum judicant multi, qui scientiis constituendis, conscribendisque animum adjecerunt, Methodum istam Mathematicis disciplinis esse peculiarem, reliquasque omnes illam respuere, atque aspernari. Unde factum, ut, quæcunque in medium adducunt, nullis apodicticis rationibus demonstrant, sed tantùm

verisimilitudinibus, probabilibusque argumentis adstruere conentur, magnam eâ ratione magnorum librorum farraginem in lucem protrudentes, in quibus nihil stabilis invenias, atque certi; sed omnia contentionis, atque dissidii plena, & quod ab uno ratiunculis quibusdam levibus utcunque confirmatum est, mox ab alio confutatum, ac iisdem armis dirutum, atque disjectum: adeò ut immotæ veritatis avida mens, ubi tranquillum studii sui stagnum, quod tutò, & prospero cursu trajicere, ac quo trajecto tandem optato cognitionis portu potiri posset, invenire putârat, in opinionum impetuoso se fluctuantem videat mari, ac tempestatibus contentionum undique circumcinctam, incertitudinumque fluctibus indesinenter, sine ullâ ex iis unquam emergendi spe, jactatam atque abreptam.

Non defuere tamen aliqui, qui ab his seorsim senserunt, atque hanc miserimam Philosophiæ sortem miserati, ab istâ communi, & ab omnibus tritâ scientias tradendi viâ recesserunt, ac novam eamque sanè arduam multisque difficultatibus scatentem ingressi sunt, ut reliquas, ultra Mathesin, Philosophiæ partes Methodo, atque certitudine mathematicâ demonstratas posteritati relinquerent. Quorum alii jam receptam, & in scholis doceri solitam, alii novam, proprio Marte adinventam, istum in ordinem redegerunt Philosophiam, atque orbi literario propinarunt. Et, quamvis diu multisque labor iste irritò successu susceptus fuerit, exortum tamen fuit tandem splendidissimum illud sæculi nostri jubar Renatus Des Cartes, qui postquam in Mathesi quicquid veteribus inaccessum fuerat, quicquid insuper à Coætaneis suis desiderari posset, novâ Methodo è tenebris in lucem protraxerat, Philosophiæ fundamenta inconcussa eruit, quibus plurimas veritates ordine, ac certitudine Mathematicâ superstrui posse, & ipse reverâ demonstravit, & omnibus, qui illius scriptis nunquam satis laudandis animum sedulò applicuerunt, luce Meridianâ clarius apparet.

Et quamvis Nobilissimi, atque Incomparabilis hujus Viri scripta Philosophica Mathematicam demonstrandi rationem, ac ordinem contineant, non tamen ista communi, ac in Elementis Euclideanis, cæterisque Geometris usitata, quâ nempe præmissis Definitionibus, Postulatis ac Axiomatibus Propositiones earumque Demonstrationes subjunguntur, exarata sunt; sed alia multùm ab hac diversa, quam ipse, & veram optimamque ad docendum viam, & *Analyticam* vocat. Duplicem enim in fine *Respons. ad secund. Objection.* apodicticè demonstrandi rationem agnoscit; unam per *Analysis*, quæ veram viam ostendit, per quam res methodicè, & tanquam à priori inventa est, &c. alteram per *Synthesin*, quæ utitur longâ definitionum, petitionum, axiomatum, theorematum, & problematum serie, ut si quid ipsi ex consequentibus negetur, id in antecedentibus contineri statim ostendat, sicque à lectore quantumvis repugnante ac pertinaci assensionem extorqueat, &c.

Verumtamen, licet in utrâque demonstrandi ratione certitudo, quæ extra omnem dubitationis aleam posita est, reperiat, non omnibus utraque æquè utilis atque commoda existit. Plurimi enim Mathematicarum scientiarum planè rudes, adeoque Methodi, qua illæ conscriptæ sunt, Syntheticæ, & quâ inventæ sunt, Analyticæ prorsus ignari, res, quæ his in libris pertractantur, apodicticè demonstratas,

nec sibi met ipsis assequi, nec aliis exhibere queunt. Unde factum, ut multi, qui aut cæco impetu abrepti, aut aliorum auctoritate ducti, Cartesio nomen dederunt, ejus sententiam, atque dogmata tantummodò memoriæ impresserunt, ac, ubi de iis sermo incidit, solùm effutire, multaque de istis garrere, nihil autem demonstrare sciant, quemadmodum olim fuit & adhuc hodie Peripateticæ Philosophiæ addictis solenne est. Quocircà, ut his aliquid subsidii adferretur, sæpenumerò optavi, aliquem tam Analytici, quàm Synthetici ordinis peritum, ac in scriptis Cartesii apprimè versatum, illiusque Philosophiæ penitè gnarum, manum operi admoveere, & quæ ille ordine Analytico conscripserat, in Syntheticum redigere, ac more Geometris familiari demonstrare velle. Imò ipse, quamvis meæ tenuitatis abundè conscius, ac tanto operi longè impar sim, id ipsum tamen præstare sæpe in animum meum induxi, quin etiam aggressus fui: sed aliæ, quibus sæpissimè distrahor, mihi illud peragendi viam obseperunt occupationes.

Gratissimum itaque mihi accidit ex Authore nostro intelligere, se discipulo cuidam suo, dum eum Cartesii Philosophiam doceret, Secundam Principiorum partem integram, ac partem Tertiæ, more illo Geometrico demonstratas, nec non præcipuas difficilioresque, quæ in Metaphysicis ventilantur, quæstiones, ac à Cartesio nondum enodatas, dictasse: atque hæc unà, à se correctâ, atque aucta ut lucem aspicerent, amicis id summopere expetentibus atque extorquentibus, concessisse: Unde etiam ego idem id probavi, simulque operam meam, si ea in edendo egeret, ex animo obtuli, ac suasi præterea, imò rogavi, ut primam quoque Principiorum partem similem redigeret in ordinem, ac his præmitteret, quò ab ovo res hoc modo disposita, & meliùs intelligi, & magis placere posset; quod, cùm summâ ratione niti videret, & amici precibus, & lectoris utilitati denegare noluit; meisque insuper curis totum tam impressionis, cùm procul ab urbe ruri degat, adeoque illi adesse non possit, quàm editionis negotium commisit.

Hæc igitur sunt, quæ tibi, candide Lector, damus hoc in libello: nempe Renati Des Cartes primam & secundam Principiorum Philosophiæ partes, unà cum fragmento tertiæ, quibus nostri Authoris Cogitata Metaphysica, nomine Appendicis, subjunximus. At verò primam Principiorum partem cùm hîc & nos dicimus, & libelli Titulus promittat, id non ita intellectum volumus, ac si omnia, quæ in ea à Cartesio dicta sunt, hic Geometrico ordine demonstrata exhiberentur: sed tantùm denominationem à potiori fuisse desumptam, adeoque præcipua, quæ ad Metaphysicam spectant, & in Meditationibus suis tractavit Cartesius (cæteris omnibus, quæ sunt Logicæ considerationis, & tantùm historicè narrantur ac recensentur, prætermittis) inde esse decerpta; quæ etiam quò faciliùs absolveret Author, huc verbotenus ferè omnia illa, quæ sub finem *Resp. ad secund. Object.* Geometrico ordine disposita habet Cartesius, transtulit; omnes quidem illius Definitiones præmittendo, ac Propositiones suis inserendo, at Axiomata non continuò Definitionibus subnectendo, sed post quartam demum Propositionem interponendo, eorumque ordinem, quò faciliùs demonstrari possent, immutando, ac quædam, quibus non egebat, omittendo. Et quamvis hæc Axiomata (ut etiam habet ipse Cartesius postulat. 7.) instar Theorematum

demonstrari, ac etiam concinnius nomine Propositionum venire posse, Authorem nostrum non fugiat, nosque etiam, ut id effectum daret, petierimus; majora tamen, quibus est implicitus, negotia ei tantum duarum, quibus hoc opus absolvere coactus fuit, septimanarum otium concesserunt, adeoque in causâ fuere, quominus & suo & nostro desiderio satisfacere potuerit: sed brevem duntaxat subnectens explicationem, quæ demonstrationis vicem subire potest, majorem ac omnibus numeris absolutam in aliud tempus rejecerit; si fortè post hanc distractam impressionem nova adornaretur. Ad quam augendam conabimur etiam ab ipso impetrare, ut totam tertiam Partem de Mundo aspectabili (cujus tantum adjunximus fragmentum, cum Author hic institutioni finem imposuerit, & nos eo, quantumcunque sit, lectorem privare noluerimus) absolvat. Atque hoc ut debito modo perficiatur, hinc inde in secundâ Parte quædam de Fluidorum naturâ, & proprietatibus Propositiones interspargendæ erunt, quod ut Author tum exsequatur, pro virili adnitamur.

Nec tantum in Axiomatibus proponendis, explicandisque, sed etiam in ipsis Propositionibus, cæterisque Conclusionibus demonstrandis a Cartesio sæpissimè recedit, ac Apodeixi, longè ab illius diversâ, utitur noster Author. Quod sanè nemo ita interpretetur, ac si clarissimum illum Virum in iis corrigere vellet: sed eum in finem tantum factum putet, ut suum jam receptum ordinem melius retinere posset, nec Axiomatum numerum nimium auget. Quæ eadem etiam de causâ quamplurima, quæ Cartesius sine ullâ demonstratione proposuit, demonstrare, & quæ planè prætermisit, addere coactus fuit.

Animadverti tamen vel imprimis velim in his omnibus, nempe tam in 1. & 2. Princip. partibus, ac fragmento tertiæ, quàm in Cogitatis suis Metaphysicis Authorem nostrum meras Cartesii sententias, illarumque demonstrationes, prout in illius scriptis reperiuntur, aut quales ex fundamentis ab illo jactis per legitimam consequentiam deduci debebant, proposuisse. Cum enim discipulum suum Cartesii Philosophiam docere promississet, religio ipsi fuit, ab ejus sententiâ* latum unguem discedere, aut quid, quod ejus dogmatibus aut non responderet, aut contrarium esset, dictare. Quamobrem judicet nemo, illum hic, aut sua, aut tantum ea, quæ probat, docere. Quamvis enim quædam vera judicet, quædam de suis addita fateatur, multa tamen occurrunt, quæ tanquam falsa rejicit, & à quibus longè diversam fovet sententiam. Cujus notæ inter alia, ut ex multis unum tantum in medium afferam, sunt, quæ de voluntate habentur *Schol. Prop. 15. part. 1. Principior. & cap. 12. Part. 2. Appendic.*, quamvis satis magno molimine atque apparatu probata videantur: Neque enim eam distinctam ab Intellectu, multò minus tali præditam esse libertate existimat. Etenim in his asserendis, ut ex *Dissertat. de Method. part. 4. & Meditat. 2.*, aliisque locis liquet, tantum supponit, non probat Cartesius, mentem humanam esse substantiam absolute cogitantem. Cum contrà Author noster admittat quidem, in Rerum naturâ esse substantiam cogitantem:

* Gebhardt dá *ab ejus sententiâ*; corrigimos seguindo a primeira edição e a edição de Vloten & Land.

attamen neget illam constituere essentiam Mentis humanæ; sed statuat, eodem modo, quo Extensio nullis limitibus determinata est, Cogitationem etiam nullis limitibus determinari; adeoque, quemadmodum Corpus humanum non est absolutè, sed tantùm certo modo secundùm leges naturæ extensæ per motum & quietem determinata extensio, sic etiam Mentem sive Animam humanam non esse absolutè, sed tantùm secundùm leges naturæ cogitantis per ideas certo modo determinatam cogitationem, quæ necessariò dari concluditur, ubi corpus humanum existere incipit. Ex quâ definitione, non difficile demonstratu esse putat, Voluntatem ab intellectu non distingui, multò minùs eâ, quam illi Cartesius adscribit, pollere libertate; quin imò ipsam affirmandi & negandi facultatem prorsus fictitiam; tò autem affirmare & negare nihil præter ideas esse; cæteras vero facultates, ut Intellectum, Cupiditatem, &c. in numerum figmentorum, aut saltem illarum notionum reponi debere, quas homines ex eo, quòd res abstractè concipiunt, formaverunt, quales sunt, humanitas, lapideitas, & id genus aliæ.

Prætereundum etiam hîc nequaquam est, in eundem sensum venire debere, hoc est, ex Cartesii mente tantùm dici, quod aliquibus in locis reperitur, nempe *hoc aut illud captum humanum superare*. Neque enim hoc ita accipiendum, ac si ex propriâ sententiâ talia proferret noster Author. Judicat enim ista omnia, ac etiam plura alia magis sublimia, atque subtilia non tantùm clarè, ac distinctè a nobis concipi, sed etiam commodissimè explicari posse: si modò humanus Intellectus aliâ viâ, quàm quæ a Cartesio aperta, atque strata est, in veritatis investigationem, rerumque cognitionem deducatur: atque adeò scientiarum fundamenta à Cartesio eruta, & quæ iis ab ipso superædificata sunt, non sufficere ad omnes ac difficillimas, quæ in Metaphysicis occurrunt, quæstiones enodandas atque solvendas: sed alia requiri, si ad illud cognitionis fastigium intellectum nostrum cupimus evehere.

Denique (ut præfandi finem faciam) Lectores non ignorare volumus, omnes hos tractatus, nullum alium in finem, quàm veritatis indagandæ, atque propagandæ, hominesque ad veræ ac sinceræ Philosophiæ studium incitandi gratiâ, evulgari; adeoque omnes, antequam se lectioni accingant, ut ex ea uberem, quem cuique ex animo optamus, fructum capere queant, sedulò monitos, ut omissa quædam suis locis inserant, & menda Typographica, quæ irrepserunt, accuratè corrigere velint: talia enim quædam inter ea sunt, quæ obicem ponere possent, quominùs Demonstrationis vis, & Authoris mens rectè perciperetur, ut quilibet ex eorum inspectione facillè deprehendet.

